

O‘ZBEKISTON HUDUDLARIDA IQTISODIY O‘SISHNI TA‘MINLASHNING USTUVOR VAZIFALARI

Imomov Ulug‘bek Ramazon o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi

imomovjobir_2000@mail.ru

Annotatsiya. Mazkur tezisda O‘zbekiston hududlarida iqtisodiy o‘shish sur‘atlarini ta‘minlashning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilingan. Tadqiqotda hududiy iqtisodiy rivojlanishning hozirgi holati baholanib, iqtisodiy o‘shishga ta‘sir etuvchi asosiy omillar, xususan, investitsion faollik, infratuzilma darajasi, tarmoq tarkibi va inson kapitalining roli kompleks yondashuv asosida o‘rganilgan. Shuningdek, hududlar o‘rtasida iqtisodiy differentsiallashtirish muammolari va ularning sabablari ochib berilgan. **Kalit so‘zlar:** hududiy iqtisodiy o‘shish, hududiy rivojlanish, iqtisodiy differentsiallashtirish, barqaror o‘shish, iqtisodiy diversifikatsiya, investitsiya siyosati, infratuzilma, inson kapitali, raqamli iqtisodiyot, hududiy siyosat, inklyuziv o‘shish

KIRISH

O‘zbekiston hududlarida iqtisodiy o‘shishni ta‘minlashning ustuvor vazifalari sanoat va xizmat ko‘rsatishni rivojlantirish, investitsiyalarni jalb qilish, infratuzilmani modernizatsiya qilish va kichik biznesni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan. Asosiy maqsad – hududiy salohiyatdan samarali foydalanib, yangi ish o‘rinlari yaratish va aholi daromadlarini oshirishdir.

Globalashuv jarayonlarining jadallashuvi, xalqaro savdo va kapital harakatining liberallashtirish sharoitida milliy iqtisodiyotlarning raqobatbardoshligini ta‘minlashda hududiy rivojlanish omili hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy iqtisodiy nazariyalarga ko‘ra, barqaror iqtisodiy o‘shish faqat makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar barqarorligi bilan emas, balki hududlar kesimida iqtisodiy faollikning muvozanatli taqsimlanishi, ishlab chiqarish kuchlarining optimal joylashuvi hamda inson kapitalining samarali safarbar etilishi bilan belgilanadi. Shu nuqtai nazardan, hududiy iqtisodiy siyosatni takomillashtirish masalasi rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan O‘zbekiston uchun strategik ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda iqtisodiyotni liberallashtirish, institutsional islohotlarni chuqurlashtirish hamda investitsion muhitni yaxshilashga qaratilgan keng qamrovli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Natijada mamlakat iqtisodiyoti yuqori o‘shish sur‘atlarini namoyon etib, 2025-yil yakunlariga ko‘ra yalpi ichki mahsulot hajmi 7,7 foizga oshdi. Sanoat ishlab chiqarishi 6,8 foizga, qurilish sohasi 14 foizga, xizmatlar sektori 8,5 foizga, qishloq xo‘jaligi esa 4,4 foizga oshdi.

Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki ham O‘zbekiston iqtisodiyotining yuqori sur‘atlarda o‘sayotganini e‘tirof etib, bu jarayonda investitsiyalar, ishlab chiqarish va xizmatlar sohasining muhim rolini qayd etdi. Shu bilan birga, iqtisodiy o‘shning hududlar kesimida notekis taqsimlanishi saqlanib qolmoqda: iqtisodiy faollik, sanoat ishlab chiqarishi va xizmatlar sohasi asosan poytaxt va yirik sanoat markazlarida jamlangan bo‘lib, ayrim viloyatlarda o‘sh sur‘atlari nisbatan past darajada qolmoqda. Ushbu holat “hududiy differensiallashuv” fenomenining kuchayib borayotganini ko‘rsatadi. Ya’ni, iqtisodiy resurslar — kapital, texnologiya va malakali ishchi kuchi — yuqori rivojlangan hududlarga konsentratsiyalashib, iqtisodiy tafovutlarni yanada chuqurlashtirmoqda. Natijada, hududlar o‘rtasida daromadlar darajasi, bandlik imkoniyatlari va infratuzilma rivoji bo‘yicha sezilarli farqlar yuzaga kelmoqda. Bu esa o‘z navbatida ichki migratsiya oqimlarini kuchaytirib, mehnat bozorida nomutanosibliklarni keltirib chiqarmoqda.

Hozirgi sharoitda O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta‘minlashda hududiy iqtisodiy o‘sh muhim strategik yo‘nalish hisoblanadi. So‘nggi yillarda mamlakatda makroiqtisodiy barqarorlik saqlanib qolayotgan bo‘lsa-da, hududlar o‘rtasida iqtisodiy rivojlanish darajasining differensiallashuvi kuzatilmoqda.

Xususan, 2025-yil yakunlariga ko‘ra mamlakat yalpi ichki mahsuloti (YAIM) 1 849,7 trillion so‘mni tashkil etib, 2024-yilga nisbatan 7,7 foizga o‘sgan. Shu bilan birga, hududlar kesimida iqtisodiy o‘sh sur‘atlari sezilarli farq qilgan. Toshkent shahrida o‘sh 11,3 foizni tashkil etgan bo‘lsa, ayrim viloyatlarda bu ko‘rsatkich 6,6–6,8 foiz atrofida bo‘lgan. Mazkur holat hududiy iqtisodiy siyosatni yanada takomillashtirish, iqtisodiy o‘shning yangi drayverlarini shakllantirish va resurslardan samarali foydalanishni taqozo etadi.

Xulosa

O‘zbekiston hududlarida iqtisodiy o‘sh sur‘atlarini ta‘minlash masalasi mamlakat iqtisodiy siyosatining muhim va dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, so‘nggi yillarda mamlakat iqtisodiyoti barqaror o‘sh dinamikasini namoyon etayotgan bo‘lsa-da, hududlar kesimida iqtisodiy rivojlanish darajasi sezilarli darajada farqlanmoqda. Xususan, yirik shaharlar va sanoatlashgan hududlarda iqtisodiy faollik yuqori bo‘lsa, ayrim viloyatlarda o‘sh sur‘atlari nisbatan past darajada qolmoqda.

Hududiy differensiallashuvning asosiy omillari sifatida investitsiyalarning notekis taqsimlanishi, infratuzilma rivojlanishidagi tafovutlar, mehnat resurslarining migratsiyasi hamda tarmoqlar tarkibidagi nomutanosibliklar qayd etildi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalarning hududlar bo‘yicha turlicha rivojlanganligi ham iqtisodiy o‘sh sur‘atlariga bevosita ta‘sir ko‘rsatmoqda.

Umuman olganda, hududiy iqtisodiy o‘shning barqarorligini ta’minlash uchun kompleks yondashuv, ya’ni iqtisodiy, institutsional va ijtimoiy omillarni uyg‘unlashtirgan holda siyosat yuritish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika agentligi rasmiy sayti — <https://stat.uz>
2. O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portali — <https://gov.uz>
3. O‘zbekiston Respublikasining “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining hududlarni rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.
5. World Bank. *Uzbekistan Economic Update* (so‘nggi yillar hisobotlari).
6. Asian Development Bank (ADB). *Uzbekistan: Economic Outlook and Development Reports*.
7. Iqtisodiyot va ta’lim jurnali (TSUE ilmiy jurnali) — hududiy iqtisodiy rivojlanish bo‘yicha maqolalar.
8. UNDP (BMT Taraqqiyot Dasturi) — Uzbekistan country reports on regional development.